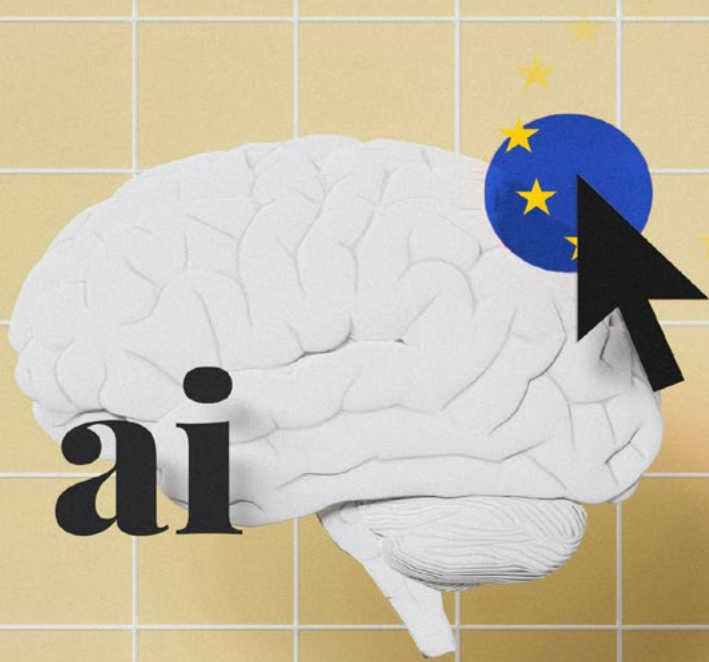

AB Dijital Çerçevesi: DSA, DMA, Veri Tüzüğü ve Yapay Zekâ Tüzüğü'ne İlişkin Uyum Rehberi

Av. Ecem Süsoy Uygun
Av. Sevgi Ünsal Özden
Av. Tilbe Birengel
Av. Ozan Akman
Av. Gülnur Çakmak Ergene
Av. İlayda Salkım

Giriş

Avrupa Birliği Düzenlemelerinde Dijital Dönüşüm

Avrupa Birliği ("AB"), dijital hizmetlerin, platformların, verinin ve yapay zekâ sistemlerinin işleyişini düzenleyen öncü nitelikteki mevzuatı aracılığıyla dijital ekonomiyi yeniden şekillendirmektedir. Dijital Hizmetler Tüzüğü ("**DSA**"), Dijital Piyasalar Tüzüğü ("**DMA**"), AB Veri Tüzüğü ("**Veri Tüzüğü**"), AB Yapay Zekâ Tüzüğü ("**YZ Tüzüğü**"), AB Veri Yönetişimi Tüzüğü, Siber Dayanıklılık Tüzüğü, Dijital Operasyonel Dayanıklılık Tüzüğü ve AB Siber Güvenlik Tüzüğü, topluca "Avrupa Dijital Stratejisi" olarak anılan AB dijital politika çerçevesinin temelini oluşturmaktadır.

Geleneksel olarak belirli sektörlerle özgü getirilen düzenlemelerin aksine, bu düzenlemeler sektör ayrımı gözetmeksizin tüm sektörler bakımından uygulama alanı bulmaktadır. Bir e-ticaret platformu işleten, bulut hizmetleri sunan, yapay zekâ ("**YZ**") uygulamaları geliştiren veya bağlantılı cihazlar üreten şirketlerin AB'de veya AB iş yapabilmeleri için mevzuata uyum temel bir gerekliliktir.

AB Dışındaki Şirketler Neden Dikkate Almalı?

AB dijital düzenlemelerinin kritik bir özelliği, ülke dışı (sınır ötesi) uygulama alanına sahip olmalarıdır. Bu düzenlemeler yalnızca AB'de yerleşik şirketlere değil; merkezinin nerede bulunduğu bakılmaksızın, AB'deki kullanıcılara mal veya hizmet sunan ya da faaliyetleri AB'deki kullanıcıları etkileyen her işletmeye uygulanır. Bu durum, Avrupa'da fiziki varlığı mukim olmayan Türk şirketlerinin dahi belirli koşullar altında bu düzenlemelerin kapsamına girebileceği anlamına gelmektedir.

Sınır ötesi dijital ticaret, yazılım geliştirme, veri işleme veya teknoloji hizmetleri alanında faaliyet gösteren Türk şirketleri bakımından uyum, salt bir hukuki yükümlülük olmanın ötesinde; rekabetçi bir zorunluluk ve dünyanın en büyük pazarlarından birine açılan bir kapıdır.

Uyumsuzluğun Sonucu

İdari para cezaları **dünya çapındaki yıllık cironun %3-10'una kadar** ulaşabilmekte, tekrarlanan ihlallerde ise daha ağır yaptırımlar uygulanabilmektedir. AB düzenleyici otoriteleri, bu kuralları hem AB'de yerleşik hem de AB dışındaki şirketlere karşı uygulama konusundaki kararlılıklarını ortaya koymuştur.

Uyuma Proaktif Yaklaşım

Bu gerekliliklerin erken aşamada ele alınması önemli avantajlar sağlar:

- **Pazara erişim:** Uyumun ortaya konması, AB'deki müşteriler ve iş ortakları nezdinde güven oluşturur.
- **Risk azaltımı:** Uyumsuzlukların erken tespiti, yüksek maliyetli para cezalarının ve operasyonel aksaklıkların önüne geçer.
- **Operasyonel verimlilik:** Uyum gereklilikleri, iş süreçlerini iyileştiren en iyi uygulamalarla örtüşür.
- **Geleceğe hazırlık:** AB uyumunda uzmanlaşmak, diğer ülkelerdeki benzer düzenlemelere karşı sizi hazırlıklı kılar.

Bu Rehber Neleri Kapsıyor?

Bu rehber, dört temel AB dijital düzenlemesine ilişkin uygulamaya dönük bir genel bakış sunmaktadır. Her bir düzenleme bakımından kapsam, temel yükümlülükler, denetim mekanizmaları ve uygulanabilir uyum adımları ele alınmaktadır.

Dijital Hizmetler Tüzüğü

Dijital Piyasalar Tüzüğü

AB Veri Tüzüğü

AB Yapay Zekâ Tüzüğü

Dijital Hizmetler Tüzüğü

DSA Uyum Sürecine Kimler Tabidir?

(i) çevrim içi platformlar ve pazar yerleri, (ii) çevrim içi arama motorları ile (iii) bulut ve web barındırma hizmetleri dâhil olmak üzere, AB'de yerleşik veya AB'de ikamet eden kullanıcılara hizmet sunan aracı hizmet sağlayıcılarına (salt iletim, önbellekleme, barındırma) uygulanır. AB dışındaki sağlayıcılar, hizmetlerin AB üye devletlerindeki kullanıcılara sunulması ve önemli bir bağlantının bulunması (kayda değer kullanıcı sayısı veya AB'yi hedefleyen faaliyetler) hâlinde kapsama dâhil olur.

DSA Kapsamındaki Temel Yükümlülükler Nelerdir?

DSA kapsamında öngörülen yükümlülükler, sunulan hizmetin türü ve ölçeğine göre kademeli olarak artan bir yükümlülük sistemi çerçevesinde farklılaşmaktadır:

Tüm Aracı Hizmet Sağlayıcılarına İlişkin Yükümlülükler

- Yetkili makamlar ve hizmet kullanıcıları için tek bir irtibat noktası belirlemek ve yayımlamak.
- AB dışındaki sağlayıcılar, hizmetin sunulduğu AB üye devletlerinden birinde yasal temsilci atamak zorundadır.
- Açık ve anlaşılır kullanım koşulları ile yıllık şeffaflık raporları yayımlamak.

Çevrim İçi Platformlara ve Çevrim İçi Arama Motorlarına İlişkin Ek Yükümlülükler

- İnsan gözetimini içeren iç şikâyet yönetim sistemi kurmak ve mahkeme dışı uyuşmazlık çözümüne erişim sağlamak.
- Arayüz tasarımında aldatıcı tasarım uygulamalarını (dark patterns) ve özel nitelikli kişisel verilere dayalı hedefli reklamcılığı yasaklamak.
- Kötüye kullanıma karşı önlemler almak.

Barındırma Hizmetlerine İlişkin Ek Yükümlülükler

- Kişilerin veya kuruluşların hukuka aykırı içeriği bildirebilmesine imkân tanıyan, kullanımı kolay elektronik bildirim ve işlem mekanizmaları kurmak.
- İçeriğe kısıtlama getirilmesi veya hesapların askıya alınması hâlinde, etkilenen kullanıcılara başvuru yollarına ilişkin bilgileri de içeren gerekçe bildirimi sunmak.

Çevrim İçi Pazar Yerlerine İlişkin Özel Yükümlülükler

- Satıcı izlenebilirliği (KYBC): satıcının kimlik bilgilerini, iletişim bilgilerini, ödeme bilgilerini ve ticaret sicili kayıtlarını toplamak ve doğrulamak; uyumsuz satıcıların faaliyetlerini askıya almak.
- Hukuka aykırı ürün veya hizmetlerin tespit edilmesi hâlinde tüketicileri bilgilendirmek.

Çok Büyük Çevrim İçi Platformlara/Arama Motorlarına (VLOP/VLOSE) İlişkin Yükümlülükler

(AB'de ortalama aylık 45 milyon veya daha fazla aktif kullanıcıya sahip olanlar)

- Yıllık sistemik risk değerlendirmeleri yapmak ve orantılı risk azaltma önlemleri uygulamak.
- Bağımsız yıllık denetimlerden geçmek ve denetim tavsiyelerini uygulamak.
- Profillemeye dayanmayan en az bir öneri sistemi seçeneği sunmak.
- İçerik, reklam veren bilgileri, hedefleme parametreleri ve erişim ölçümlerini içeren, kamuya açık reklam arşivleri tutmak.

Uyum sağlanmazsa ne olur?

Yükümlülüklere aykırılık hâlinde **dünya çapındaki yıllık cironun %6'sına kadar** idari para cezası ve **günlük ortalama cironun %5'ine kadar** periyodik ceza ödemesi uygulanabilir.

Dijital Piyasalar Tüzüğü

DMA Nedir?

DMA; ticari kullanıcılar ile son kullanıcılar arasında önemli birer erişim noktası işlevi gören temel platform hizmetleri (*örneğin arama motorları, uygulama mağazaları, mesajlaşma hizmetleri, sosyal ağlar*) sunan en büyük dijital platformların geçit bekçisi (gatekeeper) gücünü düzenlemektedir.

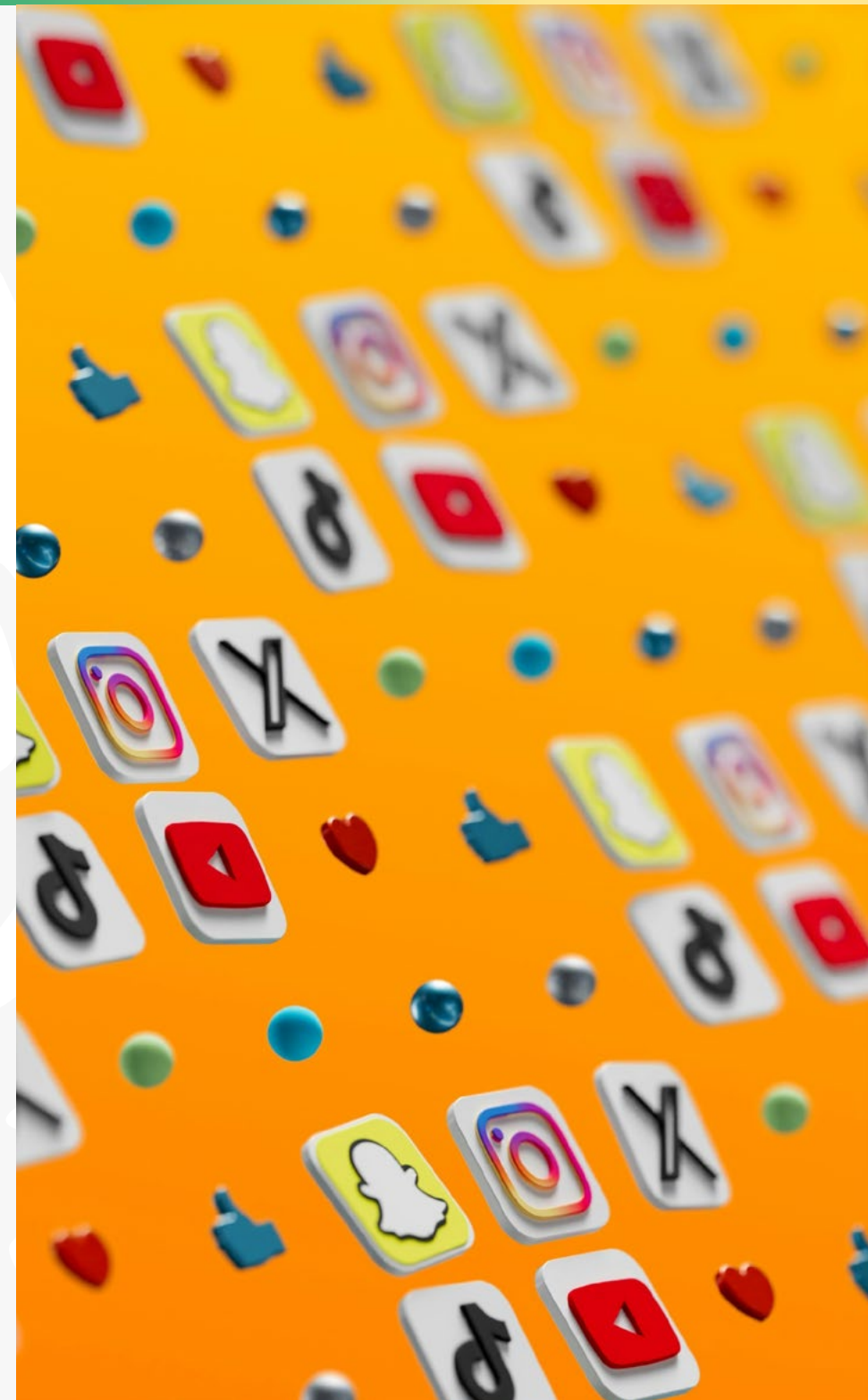
DMA Uyum Sürecine Kimler Tabidir?

Aşağıdaki eşikleri karşılayan platformlar, Avrupa Komisyonu tarafından geçit bekçisi olarak belirlenir:

- 7,5 milyar EUR yıllık AB cirosu veya 75 milyar EUR piyasa değeri
- AB'de aylık 45 milyon aktif son kullanıcı
- AB'de yıllık 10.000 aktif ticari kullanıcı

İşbu Rehber tarihi itibarıyla belirlenmiş geçit bekçileri: 23 temel platform hizmetini kapsayan 7 şirket (Alphabet/Google, Amazon, Apple, ByteDance/TikTok, Meta, Microsoft, Booking).^[*]

* Avrupa Birliği Resmî İnternet Sitesi, Dijital Piyasalar Tüzüğü, https://digital-markets-act.ec.europa.eu/gatekeepers_en.

Yapılması ve Yapılmaması Gereken Kilit Eylemler:

- ✓ Üçüncü taraf hizmetlerle birlikte çalışabilirliğin sağlanması
- ✓ Kendi hizmetlerinin rakip hizmetler karşısında kayırılmasının (self-preferencing) yasaklanması
- ✓ Kullanıcılara önceden yüklenmiş uygulamaları kaldırma imkânının tanınması
- ✓ Ticari kullanıcılara, platformda kendi faaliyetlerinden doğan verilere erişim sağlanması
- ✓ Kullanıcının açık rızası olmaksızın kişisel verilerin farklı hizmetler arasında birleştirilmesinden kaçınılması
- ✓ Şeffaf sıralama parametrelerinin ve uygulama mağazalarına adil erişimin sağlanması

Uyum sağlanmazsa ne olur?

- **Dünya çapındaki yıllık cironun %10'una kadar** idari para cezası (tekrarlanan ihlallerde %20)
- **Dünya çapındaki günlük ortalama cironun %5'ine kadar** periyodik ceza ödemesi
- Sistematik uyumsuzluk hâlinde, zorunlu elden çıkarma dâhil olmak üzere yapısal tedbirler

AB Veri Tüzüğü

Veri Tüzüğü'ne Kimler Tabidir?

Veri Tüzüğü; (i) bağlantılı ürün üreticileri (örneğin akıllı ev cihazları, endüstriyel makineler, araçlar, sensörler) ile bu ürünlerle etkileşime giren veya kullanıcı tarafından oluşturulan verileri işleyen ilgili dijital hizmet sağlayıcılarına (örneğin mobil uygulamalar, bulut panelleri/platformları), (ii) üretilen veriye erişimi kontrol eden veri sahiplerine (data holders) (örneğin kullanım, performans veya sensör verilerine kimin erişebileceğine karar veren üreticiler/platform işletmecileri), (iii) başta bulut ve kenar bilişim hizmeti sağlayıcıları olmak üzere veri işleme hizmeti sağlayıcılarına, (iv) birden fazla tarafın akıllı sözleşmeler aracılığıyla veri paylaşmasına imkân tanıyan platformlar dâhil veri alanlarına ve akıllı sözleşmeye dayalı veri paylaşım düzenlemelerine katılanlara ve (v) bağlantılı ürünleri ve dijital hizmetleri kullanan, bu ürünlerle veya kullanıcılar tarafından üretilen verilerle etkileşime giren kullanıcılara uygulanır.

Onarım ve bakım hizmeti sağlayıcıları, lojistik ve mobilite operatörleri, veri analitiği ve yapay zekâ odaklı şirketler gibi üretilen veriye erişime dayalı faaliyet gösteren işletmeler de doğrudan etkilenmektedir; nitekim Veri Tüzüğü, belirlenen koşullar altında söz konusu verileri talep etme ve edinme yönünde yeni haklar tanımaktadır.

Türk şirketleri, bağlantılı ürünlerinin veya dijital hizmetlerinin AB'deki kullanıcılara sunulması ya da veri sahibi veya bulut hizmeti sağlayıcısı sıfatıyla hareket etmeleri hâlinde kapsama girebilir.

Veri Tüzüğü Kapsamındaki Temel Yükümlülükler Nelerdir?

Veri Sahipleri

- Kullanıcıların, kendi faaliyetlerinden doğan verilere erişebilmesini ve bu verilerin belirledikleri üçüncü taraflarla paylaşılmasını talep edebilmesini sağlamak.
- Verinin üçüncü taraflara sunulmasında adil, makul ve ayrımcı olmayan (FRAND) koşullar uygulamak.
- İstisnai ihtiyaç hâllerinde kamu kurumlarına veri sağlamak.
- Veriyi, kullanıcının ekonomik durumuna ilişkin çıkarımlar elde etmek veya kullanıcının ticari konumunu zayıflatmak amacıyla kullanmamak.

Veri Alıcıları (ve uygun düştüğü ölçüde Kullanıcılar)

- Veriyi yalnızca kullanıcı ile mutabık kalınan amaçlarla kullanmak. Elde edilen veriyi kullanarak rakip bir bağlantılı ürün veya ilgili dijital hizmet geliştirmek, eğitmek veya iyileştirmek.
- Ürün ve hizmetlerin güvenliğine ve bütünlüğüne riayet etmek.
- Piyasadaki adil rekabeti zedeleyebilecek nitelikteki veri aktarımlarını, sözleşmesel yetkilendirme olmaksızın gerçekleştirmemek.
- DMA kapsamında geçit bekçisi olarak belirlenen teşebbüslerle veri paylaşmamak.

Veri İşleme Hizmeti Sağlayıcıları

- Sağlayıcılar arasında geçişi ve veri taşınabilirliğini mümkün kılmak. Müşteri hareketliliğini ve piyasa rekabetini kısıtlayan sözleşmesel, teknik veya finansal bağlama mekanizmalarını kaldırmak.
- AB'de tutulan kişisel nitelikte olmayan verilere üçüncü ülkelerden hukuka aykırı erişime karşı güvenlik önlemleri almak.

Uyum sağlanmazsa ne olur?

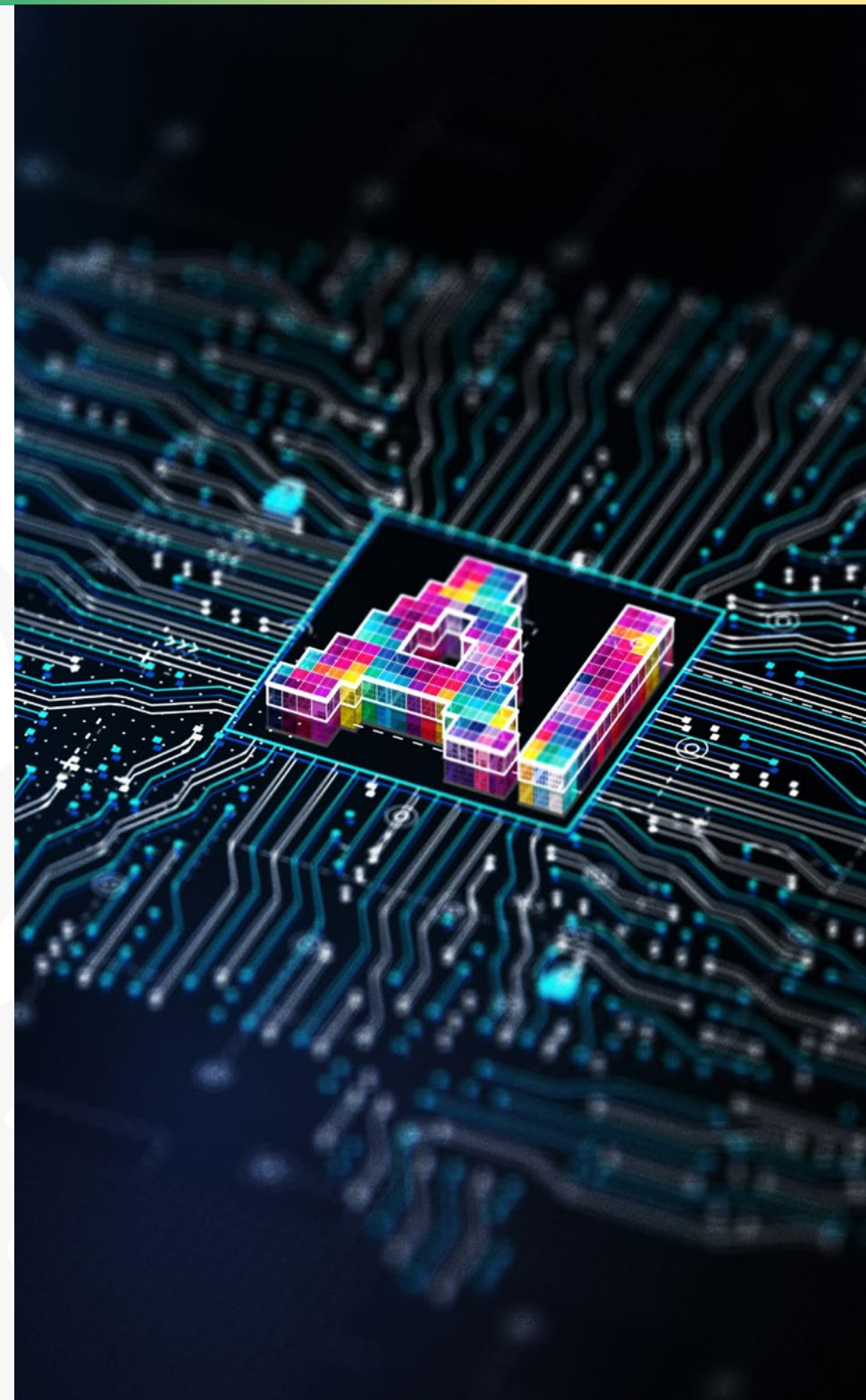
- İdari para cezaları ulusal hukuk uyarınca belirlenir ve etkili, orantılı ve caydırıcı nitelikte olmak zorundadır.
- Kişisel veri içeren belirli ihlaller bakımından veri koruma otoriteleri, Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde (GDPR) öngörülen yaptırım çerçevesi ve azami sınırlar uyarınca idari para cezası uygulayabilir.

AB Yapay Zekâ Tüzüğü

Yapay Zekâ Tüzüğü'ne Kimler Tabidir?

AB Yapay Zekâ Tüzüğü; yerleşik oldukları yerden bağımsız olarak, AB piyasasına arz edilen veya AB'de hizmete sunulan yapay zekâ sistemlerinin sağlayıcılarına, uygulayıcılarına (deployer), ithalatçılarına ve dağıtıcılarına uygulanır. Türk şirketleri, yapay zekâ sistemlerinin AB piyasasına arz edilmesi, AB'de hizmete sunulması veya bu sistemlerin çıktılarının AB'de kullanılması hâlinde kapsama girmektedir.

Yapay Zekâ Tüzüğü Kapsamındaki Temel Yükümlülükler Nelerdir?

Yapay Zekâ Tüzüğü, yapay zekâ sistemlerinin risk düzeyine göre farklı yükümlülüklerin uygulandığı, risk temelli bir yaklaşım benimsemektedir.

Kabul Edilemez

Temel haklar bakımından kabul edilemez risk oluşturan yapay zekâ uygulamaları kesin olarak yasaklanmıştır. Bu kategori; manipülatif veya istismar edici yapay zekâ tekniklerini, sosyal puanlamayı, kamusal alanlarda gerçek zamanlı biyometrik kimlik tespiti (sınırlı istisnalarla), işyerlerinde ve okullarda duygu tanıma sistemlerini, belirli öngörücü polislik uygulamalarını ve yüz görüntülerinden veri tabanı oluşturmak amacıyla internetten veya güvenlik kamerası kayıtlarından hedeflenmemiş veri kazınmasını kapsamaktadır.

Yüksek Risk

İstihdam, eğitim, kritik altyapı, serbest meslek faaliyetleri, temel özel ve kamu hizmetleri, kolluk faaliyetleri, göç, iltica ve sınır kontrolü gibi ekonomik açıdan önemli ve hassas alanlarda kullanılan yapay zekâ sistemleri ile AB ürün güvenliği mevzuatına tabi yapay zekâ sistemleri yüksek riskli olarak sınıflandırılmaktadır. Bu sistemler; piyasaya arz öncesi uygunluk değerlendirmesi, risk yönetimi, veri yönetimi, teknik ve uyum dokümantasyonu, şeffaflık dokümantasyonu ve insan gözetimi düzenlemeleri dâhil olmak üzere katı uyumluluk yükümlülüklerine tabidir. Ayrıca AB dışında yerleşik sağlayıcılar, AB'de bir temsilci atamakla yükümlüdür.

Sınırlı Risk

Özellikle kullanıcılarla doğrudan etkileşime giren ya da sentetik veya manipüle edilmiş içerik üreten belirli yapay zekâ sistemleri sınırlı riskli olarak sınıflandırılmakta ve şeffaflık yükümlülüklerine tabi tutulmaktadır. Sohbet robotları ve konuşma tabanlı yapay zekâ araçları (*ChatGPT, Gemini vb.*), sesli sanal asistanlar ile yapay zekâ tarafından üretilen metin, görsel vb. içerik oluşturan araçlar bu kapsamdadır. Kullanıcılar, bir yapay zekâ sistemiyle etkileşimde bulunduklarına veya içeriğin yapay zekâ tarafından üretildiğine/manipüle edildiğine ilişkin açıkça bilgilendirilmelidir. Bu da şeffaflık bildirimlerinin hazırlanmasını gerektirmektedir.

Risksiz / Asgari Risk

Risk taşımayan veya asgari risk taşıyan yapay zekâ sistemleri, Yapay Zekâ Tüzüğü kapsamında ek yükümlülüklerine tabi değildir. *Yapay zekâ destekli verimlilik araçları, spam posta filtreleri, öneri sistemleri* gibi uygulamaların yer aldığı bu kategori, yapay zekâ uygulamalarının büyük çoğunluğunu kapsamakta olup uyum sağlanması ihtiyaridir.

Genel Amaçlı Yapay Zekâ (GPAI) modeli sağlayıcıları, sistemik risk taşıyan modeller bakımından katı sorumluluklar da dâhil olmak üzere ek dokümantasyon ve yönetim yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır. GPAI modelleri; büyük dil modelleri veya temel modeller gibi geniş kapsamlı olarak eğitilmiş, birçok farklı göreve uyarlanabilen ve sohbet robotları, arama araçları ile içerik üretim sistemleri dâhil çeşitli yapay zekâ sistemlerine entegre edilebilen yapay zekâ modelleridir (örneğin *ChatGPT*).

Bu modellerin sektörler arası yeniden kullanımı, Yapay Zekâ Tüzüğü kapsamında; teknik dokümantasyonun muhafaza edilmesi, bu modelleri yapay zekâ sistemlerine entegre eden alt sağlayıcılara gerekli bilgi ve belgelerin sunulması, yeterince ayrıntılı bir eğitim verisi özetinin yayımlanması ve AB telif hakkı mevzuatına uyum sağlanması gibi özel dokümantasyon ve yönetim yükümlülüklerini doğurmaktadır. Ayrıca AB dışında yerleşik GPAI modeli sağlayıcıları, AB'de bir temsilci atamakla yükümlüdür.

Uyum sağlanmazsa ne olur?

- İdari para cezaları:
 - * Yasaklanmış yapay zekâ uygulamaları için 35 milyon EUR veya dünya çapındaki yıllık cironun %7'si.
 - * Diğer ihlaller için 15 milyon EUR veya %3'ü.
 - * Yanlış bilgi ve rapor sunulması hâlinde 7,5 milyon EUR veya yıllık cironun %1,5'i.
- Düzeltici tedbirler (örneğin yapay zekâ sisteminin mevzuata uygun hâle getirilmesi veya AB piyasasından çekilmesi).

Erdem & Erdem Tarafından Sunulan Hukuki Hizmetler

Erdem & Erdem olarak, AB'nin dijital dönüşüm paketi çerçevesine uyum sağlamak isteyen işletmelere kapsamlı hukuki danışmanlık sunmaktayız. Çalışma alanlarımız şunlardır:

Mevzuata Uyum Değerlendirmesi ve Stratejisi

İşletmeniz bakımından hangi AB dijital düzenlemelerinin uygulanacağını belirlemek, uyum eksikliklerini tespit etmek ve tam uyumu sağlayacak özelleştirilmiş uygulama stratejileri geliştirmek amacıyla kapsamlı değerlendirmeler yürütüyoruz.

Hukuki Dokümantasyon ve Sözleşmesel Destek

Kullanım koşulları, gizlilik politikaları, raporlar, platform sözleşmeleri, veri paylaşım düzenlemeleri ve satıcı sözleşmeleri dâhil olmak üzere mevzuata uyum için gerekli tüm belgeleri hazırlıyor ve gözden geçiriyoruz.

Eğitim ve Sürekli Danışmanlık

Ekipleriniz için uyum eğitimi programları düzenliyor, gelişen AB dijital mevzuatına ilişkin düzenli güncellemeler sunuyor ve risk yönetimi konusunda stratejik danışmanlık sağlıyoruz.

İletişim

Her bir işletme türü bakımından farklı yükümlölükler öngören AB dijital düzenlemelerine uyum, titiz ve hassas bir süreç gerektirmektedir. Erdem & Erdem olarak bu süreçte, yerli ve yabancı şirketlere AB pazarındaki faaliyetlerini yeni dijital mevzuata uygun şekilde sürdürebilmeleri için hukuki destek sunmakta ve ortaya çıkabilecek tüm sorulara yanıt bulmayı amaçlamaktayız.

İlgili Kişiler

Ecem Süsoy Uygun

Yönetici Avukat

ecemsusoy@erdem-erdem.av.tr

Sevgi Ünsal Özden

Yönetici Avukat ve Arabulucu

sevgiunsal@erdem-erdem.com

Tilbe Birengel

Yönetici Avukat

tilbebirengel@erdem-erdem.nl

Ozan Akman

Kıdemli Avukat

ozanakman@erdem-erdem.av.tr

Ofisler

İstanbul

Ferko Signature, Büyükdere Caddesi, No. 175 Kat. 3,
34394, Esentepe - Şişli, İstanbul
+90 212 291 73 83 / +90 212 291 73 82

istanbul@erdem-erdem.av.tr

İzmir

1476 Sokak, No. 2, D. 27, Aksoy Plaza
Alsancak, İzmir
+90 232 464 66 76 / +90 232 466 01 21

izmir@erdem-erdem.com

Amsterdam

Office 4.31, Strawinskylaan 457, 1077 XX
Amsterdam
+31 (0)20 747 1113

amsterdam@erdem-erdem.nl